

Innarluuteqarneq suliffeqarnerlu

Kisitsisinit erserpoq inuit innarluuteqartutut imminut nalunaarutigisimasut inunnut innarluuteqanngitsunut naleqqiullugit ilinniagakinnerusartut suliffeqarfinnullu atassuteqannginnerusartut (Tilioq, 2020; Naalakkersuisut, 2020b). Tassa Kalaallit Nunaanni sulisinnaatitaaneq tamakkiisumik maleruarneqanngilaq.

Inuit innarluutillit inuttulli allatulli suliffeqarnissamut pisinnaatitaaffeqarput. Suliffeqarnissamut pisinnaatitaaffeqarneq inuit innarluutillit inuiaqatigiinni allatulli periarfissaqarnissaannut tamakkiisumillu peqataatinneqarnissaannut pingaaruteqangaarpoq. Kalaallit Nunaanni pisussaaffeqartoqarpoq inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissut suliffeqarnermut attuumassuteqartuni suniluunniit tamani innarluuteqarneq pissutigalugu immikkoortitsisarnermut inerteqquteqarnissamut, naalagaaffillu inunnik innarluutilinnik sulisoqarnissamik siuarsaanissamut pisussaataaalluni. Pisortaqaqfinni ingammik inunnik innarluutilinnik sulisoqarnissamik siuarsaasoqassaaq. Matuma ataatungaani atuarneqarsinnaavoq inuit innarluutillit suliffeqarnissaannik siuarsaniarluni sunik suliniuteqartoqarnersoq – inatsisitigut – aammali inuiaqatigiinni suliffeqarfinnilu ulluinnarni sulitilluni sunik akimmiffissaqartarnersoq.

Suliffissaqartitsiumalluni suliniutini periarfissat akimmiffiusartullu

Innarluuteqarneq suli tusaamanerlugaasarpog

Nalunaarusiami 'Innarluuteqarnermut isummat'-ni (2020) erserpoq inuit innarluutillit pillugit pigiliutiinnakkanik isumaqartoqartarnera nalinginnaasoq. Nalunaarusiami erserpoq innuttaasut amerlanersaat inuit innarluutillit sulisinnaassusiannik tutsuiginninngitsut.

Apersorneqartut affangajaat akipput timikkut innarluuteqalissagunik massakkut suliffigisaminni suliinnarsinnaanissartik ilimaginagu. Apersorneqartut pingajorarterutaat tarnikkut innarluuteqalernissaq pillugu apeqqummut tamatumunnga assingusumik akissuteqarput.

Nalunaarusiami aamma takutinneqarpoq sulisitsisut ilaat inunnik innarluutilinnik atorfinitsitsineq nikerartumik sulisussatut nakkutigisassatulluunniit atorfinitsitsinermut tunngaviumik atassuteqartittaraat – tassa pissutsini immikkut ittuni inunnik innarluutilinnik atorfinitsitsisoqartartoq. Isummat pigiliutiinnakkat tamakku inuit innarluutillit qisuariartarnerannut, iliuusiinut namminnerlu piginnaasaminnik upperinninnerannut sunniuteqarsinnaapput (Nario-Redmond, 2020). Taamaalillutik isummat innuttaasunit pigiliutiinnakkat inuit innarluutillit suliffeqarfinni tapersiisinaanerminnik upperinninnerannut akornutaasarpud taamalu suliffeqarfinniilersinnaanerat arlalitsigut akornuserneqartarluni.

Peqataatsineq pillugu politikkit

Suliffeqarfinni, aamma nuna tamakkerlugu politikkini suliffeqarfiillu namminneq politikkiini, inunnik innarluutilinnik peqataatsinissaq suliassatut ukkatarineqanngippallaarpoq. Nuna tamakkerlugu tamatuma sammineqanngippallaarneranut takussutissat ilagaat inuit pisinnaatitaaffii pillugit suliniarfinnit (Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit, 2019; Tilioq 2020)

kajumissaarisooqangaaraluartoq inunnik innarluutilinnik immikkoortitsisarneq inerteqqutaalertariaqartoq suli tamanna anguneqanngilaq, immikkoortitsisarneq pillugu inerteqquteqarnissaq Inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissut tunngavigalugu Kalaallit Nunaannit pisussaaffigineqaraluarpoq¹. Taamatuttaaq Naalakkersuisut suliffeqarnermut periusissiaani *Nutaaliorneq Periarfissat Piginnaasat 2020-2023-mi* (2020)

---

¹ Immikkoortoq 5 Naligiissuseq assigiinngisitsinnginnerlu

inuit innarluutillit sammeneqanngillat. Matumani inuit innarluutillit marloriaannarluni eqqaallatsiarneqarput.

Misissuinermi 'Innarluuteqarnermut isummat'-ni maluginiarneqarpoq suliffeqarfiit inunnik innarluutilinnik sulisoqalernissamut tunngatillugu suliniuteqavinnatik suniarnatillu isumaqataaginnartut. Suliffeqarfinnit misissuinermi peqataasunit aqqaneq-marlunnit marluinnaat sulisoqarnermut politikkiini pisortatigoortuni inuit innarluutillit immikkut sammeneqarput. Suliffeqarfiit misissuinermi peqataasut ilarpasui assigiinngiaassutsimik peqataatitsinissamillu nalinginnaasunik najoqqutassaqarput, taakkunanili innarluuteqarneq toqqaannangitsumik eqqaaneqarluni. Suliffeqarfiit assigiinngiaassutsimik politikkiini inuit innarluutillit suliffeqarfinni akornutigisartagaat sammeneqanngillat. Inuit innarluutillit immikkut sammeneqanngippallaarnerata tamatumalu saniatigut innuttaasut pigiliutiinnakkanik isumaqarnerata kinguneranik inuit innarluutillit sulit akornutissaqarnerulersinnaapput.

Misissuinerмили ersepoq suliffeqarfiit sulisorisaminnik innarluuteqalersimasunik peqataatitsineq suliffeqarfimmillu suliassanillu taakkununga naleqqussaaneq misilittagaqaqarfigilluaraat. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit inuit innarluutillit suliffeqarfinni akornutigisaasa ilaannik ilaannikkut atuukkunnaarsitsinnaasarput. Suliffeqarfiit sulisoqarnermut paasiuminartunik politikkeqalerpata isummerfiginnippatalu ilaannikkut allanngueqataaginnartarunnaarlutik inuit innarluutillit suliffeqarfinni peqataatitsiffiusunik aqqiisuteqartalersinnaapput taamalu akornutinik innuttaasullu isumaannik pigiliutiinnakkanik inuiaqatigiinni pilersunik atuukkunnaarsitseqataallutik.

Ikiorssiissutitut nikerartumillu suliffinnut inatsisitigut tunngavissat

Inuit innarluutillit sulisinnaajumallutik pisariaqartitaminnik ikiorserneqarsinnaatitaapput. Pisinnaatitaaffiat tamanna innarluuteqarnermut tunngatillugu inatsisini isumannaarneqarpoq. Innarluuteqarneq pillugu inatsimmi kommunit ikiorssiissutitut tapiisuteqarnissamut pisussaatinneqarput, inuup sulisinnaanissaanut tamanna pisariaqassappat². Aammattaaq inuk innarluutilik sulitilluni ikorfartorteqarsinnaatitaavoq, inuup sulisinnaanissaanut tamanna pisariaqassappat³. Kommunini isumaginnittoqarfiit ikiorssiissutisinissamut ikorfartorteqarnissamullu qinnuteqaatinik suliarinninnissaq akisussaaffigaat.

Tamatuma saniatigut nikerartumik sulisussatut atorfinittoqarsinnaavoq innarluuteqarnikkut sulisinnaassuseq ataavartumik annikillerujussuarsimappat taamaattumillu sulisinnaajumalluni piffissat suliffissat suliassalluunniit nikerarsinnaanissaat pisariaqartinneqarluni. Majoriaq nikerartumik suliffissaqartitsisinnaanermut akisussaavoq.

Nikerartumik suliffeqalernikkut nalunaaquttap-akunneri suliffiit suliassalluunniit annikillisinneqarsinnaapput, tamannalu ilutigalugu inuk nikerartumik sulilersoq atorfiniffigisamini isumaqatigiissutitut naapertuuttumik tamakkiisumik aningaasarsinnaatitaassaaq.

Tassa inuit killilimmik sulisinnaassusillit suliffeqarfinniitiinnarumallugit nikerartumik suliffeqalersitsisoqarsinnaavoq. Ajorluartumik '*Majoriami sullissiviit suliffeqarnermi suliniuteqarnerannik naliliineq*'-mi (2019) ersepoq Majoriap immikkoortortaasa ilaanni nikerartumik sulisussatut atorfinitsitsisinnaaneq ilisimaneqanngitsoq aamma/imaluunniit atorluarneqanngitsoq. Nikerartumillu sulisinnaaneq innuttaasunut paasissutissiissutiginiarneqanngitsoq⁴.

---

² §9 imm. 3 inuit innarluutillit tapersersorneqarnissaannut Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 29, 7. august 2020

³ §42 imm. 2 inuit innarluutillit tapersersorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaat nr. 13, 12. juni 2019

⁴ Nikerartumik sulisinnaaneq inatsisillu pillugit paasisaqarnerusinnaavutit immikkoortumi 'Saqqumersitat'-ni

Sulilersitsiniaalluni suliniuteqarnermi periaatsit

Tilioq 2019-2020-mi Qeqqata Kommunianni innarluutilinnik sullissiviit Majoriamilu immikkoortortat suleqatigalugit suliniuteqarpoq. Suliniut inuit innarluutillit Qeqqata Kommunianniittut sulilernissamut periarfissaqarnerulissutigisussaavaat. Suliniutip ingerlanneqarnerani inuit innarluutillit suliffeqarfinniilerniarneranni imaannaangitsut arlallit suussusersineqarput:

Sulisut ilaat misigipput Majoriap kommunillu isumaginnittoqarfiata suleqatigiinnerat ingerlaannartikkuminaatsoq. *'Majoriami sullissiviit suliffeqarnermi suliniuteqarnerannik naliliineq'*-mi (2019) tamannarpiaq maluginiaqquneqarpoq. Tamanna innuttaasunut isumaginnittoqarfinit Majoriamillu iliuseqartoqarnissaanik pisariaqartitsisunut pingaaruteqarpoq, inuit innarluutillit ilaannut tunngatillugu tamanna pisariaqartarsinnaammat. Pisariaqartitsisoqartillugu taakkua suleqatigiingippata innuttaasut sullinneqarnerat sivisunaarneqarsinnaavoq innuttaasulluunniit suliffissarsiornerminni eqqortumik siunnersorneqanngitsoorsinnaapput Majoriaq isumaginnittoqarfilla attaveqatigiissimangimmata.

Majoriaq suliffissarsiuussinermit illoqarfinilu suliffeqarfinnik suleqateqarnermut tunngatillugu ajornartorsiuteqarput, ingammik takussaasunik innarluutilinnut tunngatillugu. Majoriami takuneqartarpoq innuttaasut taakkua suliffeqarfinni piginnaanngorsaqqiffissarsiuunnissaat ajornakusoorartarpoq, ingammik piginnaanngorsaqqinneqarnerat suliffeqarfinit piffissami sivisuumi aningaasarsissutigisassagaangassuk. Taamatuttaaq *'Majoriami sullissiviit suliffeqarnermi suliniuteqarnerannik naliliinermisaaq'* malugeqquneqarpoq illoqarfinni inuussutissarsiorneq inuussutissarsiornermilu atugassarititaasut pillugit Majoriap ilisimasai naammangitsut. Inuussutissarsiorneq inuussutissarsiornermilu atugassarititaasut pillugit paasisimasaqartoqarnerusuuppat suliffissarsiuussineq aamma suliffeqarfiit Majoriallu suleqatigiinnerat pitsanngorsarneqassagalarput inuillu innarluutillit taamaalillutik sulilernissamut periarfissaqarnerulissagalarlutik.

Suleqatigiilluni suliniuteqarnermi paasineqarpoq innarluuteqarneq suliffeqarnerlu pillugit paasissutissat amigartut. Tamatumanga erserpoq Majoriami sulisut innuttaasunik innarluuteqartunik suliffissarsiornermit atatillugu tapersuinissamut ilinniarsimangitsut. Naliliinermi erserpoq Majoriami sulisut amerlanerpaartaat suliassat imaannaangitsut sularinissaannut amerlanertigut ilinniakkatigut piginnaasakippallaartartut. Naliliinermi uparuarneqarpoq Majoriami sulisut piginnaasaat suliffissaaleqisunik ajornartorsiortunik sullissinissamut tulluarneq ajortut. Inuiaqatigiinni isummat pigiliutiinnakkat, suliffeqarfiit isumaat innarluuteqarnerlu pillugu ilisimasakinneq inuit innarluutillit suliffeqarfinni peqataatinneqarniarnerannut sunniuteqartarput. Taamaattumik inuit innarluutillit suliffeqanngitsut ilaat suliffeqarniarnermut tunngatillugu immikkut ajornartorsiortarput inuttut innarluutilittut akornutigineqartartut immikkut ittut eqqarsaatigalugit immikkut iliuseqartoqarnissaa pisariaqartissinnaagamikku.

Saqqummersitat innarluuteqarnermut suliffeqarnermullu tunngasut

Tiliup Qeqqatalu Kommuniata innarluuteqarneq suliffeqarnerlu pillugit saqqummersitaat

Innarluutit suliffeqarnerlu pillugit nassuiaat

<https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2020/10/Tilioq-Guide-til-Handicap-og-job-DA.pdf>

Suliffiit assigiingitsut – Inuit innarluutillit sulinissamut periarfissaat pillugit paasissutissat

<https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2021/01/Om-typer-af-beskaeftigelse-opsat.pdf>

Suleqataavunga: Suliffeqarfiit inunnik innarluutilinnik sulilersitsisalernissaq pillugu atsiogataaffigisinnaasaat. Inunnik innarluutilinnik suliffeqarfinni peqataatitsinissamik ilitsersuutitalik <https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2020/10/Suleqataavunga-hensigtserkl%C3%A6ring-2.pdf>

Nikerartumik suliffeqarnermi inatsisit killilersuutaasut:

Piginnaangorsaaqqinnissamat ikiorsisarneq pillugu inatsisartut peqqussutaata allangortinneqarneranik Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 1. juuni 2017-imeersoq (Qulaajaaniarluni ingerlassaq, eqaannerusumik suliffeqarneq aamma aningaasarsianut tapiissutit)

Piginnaangorsaaqqinnissamat ikiorsisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaa nr. 4, 31. maaji 2001-imeersoq

Suliffeqarfimmi piginnaangorsaaqqinnermi akissarsianut tapiissutit, piginnaangorsaaqqinnermut pilersaarut, piginnaangorsaaqqinnermi ikiorsiissutit aamma eqaannerusumik suliffeqarneq pillugit Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 40, 13. december 2001-imeersoq

Innarluuteqarnermi inatsisit killilersuutaasut

Inuit innarluutillit tapersorsorneqarnissaannut Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 29, 7. august 2020-meersoq

Inuit innarluutillit tapersorsorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaat nr. 13, 12. juni 2019-imeersoq

Najoqqutarineqartut

Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi aamma Inuit Pisinnaatitaaffiit Institutt (2019) Naligiissitaaneq – Kalaallit Nunaanni killiffik 2019.

https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/04_april_19/imr_status_ligebehandling_gl.pdf

Naalakkersuisut (2020a) suliffeqarnermut periusissiaani *Nutaaliorneq Periarfissat Piginnaasat 2020-2023*

Naalakkersuisut suliffeqarnermut periusissiaat

<https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Arbejdsmarked/DK/Beskaeftigelsesstrategi%202020%2023%20DK%20digitalversion1.pdf>

Naalakkersuisut (2020b) personer med vidtgående handicap. Statistisk opgørelse over personer med vidtgående handicap

<https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Familie/DK/0709%202020%20Opgrelse%20over%20personer%20med%20handicap%20DK.pdf>

Nario-Redmond, M. R. (2020). *Ableism: The causes and consequences of disability prejudice*. Hoboken: John Wiley and Sons, Inc.

Tilioq (2020). Innarluuteqarnermut isummat

<https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2020/11/Tilioq-Holdninger-til-Handicap-KA-NOV20-web.pdf>

Inuit innarluutillit illersuisoqarfiat
Handicaptalsmandsinstitutionen

VIVE (2019). Majoriami sullissiviit suliffeqarnermi suliniuteqarnerannik naliliineq
<https://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Arbejdsmarked/Majoriaq/GL/VIVE%20E%20valuering%20af%20Majoriaq%20centrenes%20arbejdsmarkedsindsats%20Kalaallisut%20FINAL.pdf>